

JÓNÁS KÖNYVE

- Kiss György -

A könyv helye, tagolódása, Jónás személye

Jónás könyve a kispróféták könyveinek csoportjában foglal helyet, de nem prófétai beszédeket tartalmaz, hanem történetet beszél el Jónás életéből.

A könyv maga sehol nem nevezi Jónást prófétának. Az Ószövetségben még egy helyen, a 2.Kir.14:25-ben olvasunk Jónásról, Amittai fiáról, aki próféta volt II. Jeroboám idejében.

A könyv célja

Tanító jellegű irodalmi műveknél legfontosabb, hogy tisztázzuk a belső didaktikus célját. Jónás könyve arra a kérdésre akar választ adni, hogy beteljesednek-e a pogányok ellen mondott prófétai ítéletek, továbbá, hogy mi az Isten célja a pogány népekkel és mi a célja Izráellel?

A válasz a könyv szerint az, hogy Isten a természetnek és az egész emberiségnek ura, Ő mindenkin könyörül, aki hozzá tér. Izráelnek az a tiszte, hogy Isten megmentő akaratának eszköze s tanúbizonyság legyen minden népek között. Izráel kiválasztásának ez a tulajdonképpeni értelme. Még Izráel vallásos szűkkeblősége és engedetlensége sem teheti erőtlenné Isten minden népet magához hívó szeretetét.

Összefoglalásul annyit mondhatunk, hogy ha a könyv nem is tartalmaz próféciákat, szelleme jellegzetesen és erőteljesen prófétai s ezért nem méltatlanul került a kispróféták közé. A könyvet a mai zsinagógában az engesztelés napján olvassák fel.

A könyv vázlata

1, rész

1-3. Isteni parancs – emberi engedetlenség.

Az elbeszélés És-sel kezdődik, minden bevezetés nélkül. Az Úr Ninivébe küldi Jónást. Az Úr szólt pogány népek ellen, mint azt a próféták írásaiban olvassuk, de ezt Izráelben mondta el. Jónást most Ninivébe küldi, a legendás hírű nagyvárosba, amely a fogság utáni egyszerű izráeli ember előtt a gonoszság gyűjtőfogalma volt.

Jónás megszökik a küldetés elől és ellenkező irányban tengerre száll. Az egyszerű izráeli ember hajlott arra az ókori primitív felfogásra, hogy egy nép istenének hatalma csak az ország határáig terjed. Isten elől csak szökni lehet, de megszökni nem.

4-6. A tengeri vihar.

Jónás cselekedett, de az Úr is cselekszik. A vihar, a tenger az Úr eszköze, az Úr a természet erőit és eseményeit is ítélete eszközeivé teheti.

7-10. Jónás lelepleztetése.

A veszély nem szűnik. A hajósok keresik a vihar okát. Jónás nem rejtőzhet tovább. Felfedi kilétét, elmondja, hogy héber s az ég és föld Istenét imádja. Vallástétele, mely a pogányok előtt használt szokásos héber formula, félelmet kelt a hajósokban. Még jobban megdöbbennek azon, hogy Jónás ilyen hatalmas Úr akaratával szemben engedetlen.

11-16. Az elkerülhetetlen ítélet, a pogányok embersége.

Jónás most már elismeri, hogy miatta van a vihar a hajósokon és maga vállalja a halált, amit Isten ítéleteként hajtanak végre rajta. Ha nem akarta Ninive sok ezer lakosának megtérését és megmenekülését az Úr ítélete elől, most a hajósok életéért odaadja saját életét az Úr haragja kiengesztelésére. Ebben az értelemben Jónás önmaga felajánlásában az újszövetségi engesztelő áldozat egyik ószövetségi előképét láthatjuk.

2, rész

1-2. A nagy hal.

Az Úr haragjában benne van a kegyelme is. Ha Jónás megbüntetésére vihart támasztott, most megmentésére egy nagy halat rendel. A vihar az ítéletnek, a nagy hal a szabadításnak eszköze. Az Úr akaratának végrehajtására a természeti erők és teremtmények is engedelmes eszközök.

A hal gyomrába vettetés az Úrtól való távolvettetést is kifejezi, Izráel népe életére vonatkoztatva a babiloni fogságot. A három nap és három éjjel nem pontos időmeghatározást akar adni, hanem az akkori szóhasználat szerint a hosszabb idő kifejezésére szolgál. Jézus ezt mint Jónás jelét magára vonatkoztatta.

3-7. Imádság a mélységben.

A feljegyzett zsoltár a gyülekezet előtt elmondott egyéni hálaadó énekek közül való.

7-10. A szabadulás.

A 7. vers vallomása szerint Isten a biztos halálból is ki tudja emelni az emberi életet, mert Ő a halálnak és életnek Ura.

11. A megmenekülés.

A történetből nem tudjuk meg, hogy a hal hol, milyen állapotban vetette Jónást a partra, csak azt tudjuk meg, hogy a szabadulás is Isten akaratára szerint és nem a Jónás erőfeszítése révén ment végbe.

3, rész

1-2. Isten új parancsa.

Miután Jónás megtanult engedelmeskedni, Isten újra elküldi Ninivébe. Isten terve emberi engedetlenség miatt meg nem változik.

3-4. Jónás Ninivében.

Jónás el is megy Ninivébe, mert közben megértette az Úr szavát. Megtanulta, hogy Isten akaratát nem lehet kijátszani és Isten az emberi akarat ellenére is véghez viszi saját akaratát. Jónás Isten akaratából 40 napos határidőt hirdet a megtérésre. Ezt úgy vehetjük, mint általában nagyobb időszak meghatározására használatos hagyományos adatot.

5-10. Ninive megtér.

Jónás elmondja a fenyegető isteni ítéletet s ha a 4:5-öt a 3:4 után olvassuk, a városon kívül várta az ítélet beteljesedését. A szakasz azonban részletesen leírja, hogy a pogány lakók szíve és füle megnyílt, megkeményedés helyett hittek Istenben s megtértek.

A ninivebeliek bűnbánatát Isten igaznak tartja és kegyelemmel felel rá: az ítéletet nem hajtja végre a városon. Nincs olyan gonosz nép, amely ne részesülhetne Isten kegyelmében, ha megbánja bűneit és megtér. Izráel nem kizárólagos birtokosa vagy közvetítője az isteni irgalomnak. Ez a kegyelmi univerzalizmus, mely az Újszövetség evangéliumával cseng össze, elviselhetetlen volt a zsidó vallási partikulárizmus számára. Ezt mutatja a 4. fejezet párbeszéde Isten és a zsidó gondolkozást képviselő Jónás között.

4. rész

1-3. Jónás haragja.

Jónás, látva, hogy Ninive megmenekül, leleplezi magát. Megvallja, hogy ez nagyon rosszul esett neki és haragra gerjed Isten ellen, hogy Ninive nem pusztult el. Azért haragszik Istenre, mert jó és irgalmas.

4-8. Az Úr neveli Jónást.

Az Úr most „kézbe veszi” és nevelőiskolába fogja Jónást.

9-11. A kegyelem leckéje.

Isten nem hagyja magára az elvakult és elkeseredett Jónást s most már félreérthetetlenül megmagyarázza a leckét: ha Jónás sajnál egy gyorsan nöövő és elszáradó növényt, mert az neki árnyékot adott, mennyivel inkább sajnál az Úr egy várost, egy népet, amelyet Ő teremtett ártatlan gyermekeivel, barmaival együtt.

Az Úr válasza annyira kézenfekvő és egyértelmű, hogy már nem is tudjuk meg, mit felelt rá Jónás.

Az Úr válaszából kicseng az a tanítás, hogy Isten könyörülő szeretete nagyobb, mint amennyire emberi ésszel elképzelhetjük. Ezért minden embert megtérésre hív s bocsánatában mindenki részesülhet, aki bűneit megbánva hozzá fordul.

Jónás küldetése a fogságból szabadult Izráel küldetését is példázza s arra tanít, hogy Izráel az Úrnak engedelmességgel szakítson faji, vallási szűkkeblűségével, ismerje fel új megbízatását és legyen a megtérésre hívó isteni ítéletnek, egyben irgalmasságának hirdetője a népek között. Ez a könyv fő mondanivalója.

Újszövetségi hivatkozások

Az Újszövetségben Jézus hivatkozik Jónásra.

A **Luk.11:29-32** szerint már Jónás küldetésében is az isteni irgalmasság jelentetett ki, de a Jézus személyében megjelent Isten országából nagyobb van itt, mint Jónás volt. Azaz Jézusban az Isten kijelentésének teljessége, maga az Isten országa jelent meg és Jézusban Isten hív megtérésre.

A **Mt.12:39**-ben Jónás jel és Jézus mondja, hogy amint Jónás három napig volt a hal gyomrában, úgy lesz ő is halála és feltámadása között három napig a halál hatalmában. De ahogy Izráel Istene elküldte az engedetlen Jónást, úgy küldi el a világ kegyelmes Ura az engedelmes Fiút. Amint könyörült Jónás Istene minden emberen, úgy lett Jézus Krisztus Atyja minden ember mennyei Atyjává a Fiú műve által.

A könyv aktuális üzenete

Isten kész megbocsátani

Jón 4:2

Könyörge azért az Úrhoz, és mondá: Kérlek, Uram! Avagy nem ez vala-e az én mondásom, mikor még az én hazámban valék? azért siettem, hogy Tarsisba futnék, mert tudtam, hogy te irgalmas és kegyelmes Isten vagy, nagy türelmű és nagy irgalmasságú és a gonosz miatt [is] bánkódó.

2Móz 34:6-7

És az Úr elvonula őelőtte és kiálta: Az Úr, az Úr, irgalmas és kegyelmes Isten, késedelmes a haragra, nagy irgalmasságú és igazságú. Aki irgalmas marad ezerízíglén; megbocsát hamisságot, vétket és bűnt:

Zsolt 103:3

Aki megbocsátja minden bűnödet, meggyógyítja minden betegségedet.

Bibliai példák

Ninive

Jón. 3,1-4

Az ÚR igéje másodszor is szólt Jónáshoz: Indulj, menj Ninivébe, a nagy városba, és hirdesd ott azt az üzenetet, amelyet én mondok neked! Jónás elindult, és elment Ninivébe az ÚR szava szerint. Ninive pedig nagy városa volt Istennek: három nap kellett a bejárásához. Elindult tehát Jónás befelé a városba egynapi járásra, és ezt hirdette: Még negyven nap és elpusztul Ninive!

Ninive gonoszságának a híre feljutott Istenhez. Az Úr elküldte Jónás prófétát, hogy hirdesse ítéletét

Isten ítélete így hangzott: 40 nap múlva elpusztul Ninive! Az Úr szólt, meg kellett történnie, hiszen nem ember, hogy hazudjon!

Jón. 3,5-9

Ninive lakosai azonban hittek Istennek, böjtöt hirdettek, és zsákruhát öltött a város aprajánagyja. Amikor ez a hír eljutott Ninive királyához, fölkelte trónjáról, levetette magáról díszruháját, zsákruhát öltött magára, és hamuba ült. Azután kihirdették Ninivében a király és a főurak rendeletére a következőket: Az emberek és állatok, a szarvasmarhák és juhok semmit meg ne kóstoljanak, ne legeljenek, vizet se igyanak! Öltsön zsákruhát ember és állat, kiáltsanak teljes erővel Istenhez, és térjen meg mindenki a rossz útról, és hagyjon fel erőszakos tetteivel! Ki tudja, talán felénk fordul, és megszán az Isten, lelohad lángoló haragja, és nem veszünk el!

Ninive lakosai hittek Istennek, tehát Jónás szavát Isten szavának tartották! Ez nélkül nincs megtérés

Nekünk is úgy kell hallgatni az Igét, mint Isten szavát, nem mint emberi beszédet

Az egész város megtért, a vezetők is, böjtöt hirdettek, zsákruhába öltöztek (az állatok is!), kiáltottak az Úrhoz bűnbocsánatért, megtértek a rossz útról, felhagytak az erőszakos tettekkel

Hidd el, hogy Buda is meg fog térni a vezetőivel együtt! Jézus mondta: ha nekem hittek, nektek is hinni fognak majd

A hirdetett Ige indít megtérésre, ismerték Isten jóságát: ki tudja, talán megszán minket és nem veszünk el!

Jón. 3,10- 4,1-2

Amikor Isten látta, amit tettek, és hogy megtértek a rossz útról, megbánta Isten, hogy veszedelembé akarta dönteni őket, és nem tette meg. Ez azonban nagyon rosszul esett Jónásnak, és megharagudott. Így imádkozott az ÚRhoz: Ó, URam! Gondoltam én ezt már akkor, amikor még hazámban voltam! Azért akartam először Tarsísba menekülni, mert tudtam, hogy te kegyelmes és irgalmas Isten vagy, türelmed hosszú, nagy a szereteted, és még a rosszat is megbánod.

Amikor látta Isten, hogy megtértek a rossz útról, megbánta, hogy veszedelmet akart hozni rájuk!

Ez látszólag ellentétes az 1Sám15,29 állításával. Az egyedüli dolog, amit megbán Isten, az az ítélet, ha szívbeli megtérést lát!

Isten tulajdonságai

- Kegyelmes
- Irgalmas
- Türelme hosszú
- Szeretete nagy
- A rosszat is megbánja

Dávid

Dávid házasságtörést követett el Betshabéval. Dávid a szexuális bűnét takargatva még nagyobb bűnt követett el, gyakorlatilag megölette Uriást!

A bűn ilyen: ha nem tér meg az ember, egyre mélyebbre taszítja őt az Ördög, míg már teljesen behálózza és rabszolgává teszi!

Ítélet: Istennek nem tetszett a dolog és elküldte Dávidhoz Náthán prófétát az ítélettel. Isten mindig figyelmezteti a bűnöst a Szentlélek által, próféciák által stb., hogy megtérjen!

2Sám. 12,13-14

Akkor ezt mondta Dávid Nátánnak: Vétkeztem az ÚR ellen! Nátán így felelt Dávidnak: Az ÚR is elengedte vétkeidet, nem halsz meg. Mivel azonban ezzel a tettel okot adtál az ÚR ellenségeinek a gyalázkodásra, azért meg kell halnia a fiadnak, aki született neked.

Dávidot Isten szíve szerint való embernek nevezi a Biblia, nyilvánvalóan nem azért, mert soha nem vétkezett, hanem azért, mert lágy szíve volt, mindig meg tudta alázni magát és meg tudott térni a bűneiből!

Saul ennek ellentéte volt, aki miután vétkezett, megmagyarázta a dolgot. Mindenki hibás volt a filiszteusoktól kezdve a népen át egész Sámuelig, csak ő nem. Ezért Isten elvetette őt.

Bűnbánat: mivel Dávid bűnbánatot tartott, ez által megváltoztatta az ítéletet: nem halt meg! Nagyon fontos, hogy olyan legyen a szívünk, mint Dávidé! Töredelmes, bűnbánó és alázatos.

Zsolt. 51,19

Isten előtt kedves áldozatok: a töredelmes lélek; a töredelmes és bűnbánó szívet oh Isten nem veted te meg!

Isten a szíveket vizsgálja: előtte kedves áldozat a töredelmes, bűnbánó szív
Ez mindig irgalmasságra indítja Istent és megbánja azt a gonoszt, amit tervezett

Ezékiás

Ésa. 38,1-6

Azon napokban halálos betegségbe esék Ezékiás, és eljött hozzá Ésaías Ámós fia, a próféta, és monda néki: Ezt mondja az Úr: rendeld el házadat, mert meghalsz és meg nem gyógyulsz! És Ezékiás arczzal a falnak fordulván, könyörge az Úrnak, És monda: Oh Uram, emlékezzél meg arról, hogy én előtted jártam, igazságban és egész szívvel, és hogy a mi jó előtted, azt műveltem! és sírt Ezékiás keservesen. És lőn az Úr beszéde Ésaíáshoz, mondván: Menj el, és mondd Ezékiásnak: így szól az Úr, Dávidnak, atyádnak Istene: Hallottam imádságodat, láttam könyeidet, ímé, még napjaidhoz tizenöt esztendőöt adok. És az assíriai király kezéből megszabadítlak téged és e várost; megoltalmazom e várost!

Ezékiás király vétkezett az Úr ellen és halálosan megbetegedett. A bűn és betegség szoros kapcsolatban áll egymással, a bűn zsoldja a halál

Isten itt is elküldte a prófétát, aki kihirdette Isten ítéletét, az ítélet lesújtó volt: meghalsz és meg nem gyógyulsz!

Ezékiás bűnbánatot tartott, könyörgött az Úrnak, keservesen sírt, a sírás önmagában nem a megtérés jele, de gyakran együtt jár vele

Isten megváltoztatta a szavát a bűnbánat miatt, még 15 évig élt Ezékiás

Ézs. 38,16-20

Uram, az éltet mindenkit, engem is csak az éltet ezek után, hogy megerősítesz és meggyógyítasz. Bizony, javamra vált a nagy keserűség. Hiszen megmentettél az enyészet vermétől, és hátad mögé dobtad minden vétkeket. Mert nem a holtak hazájában magasztalnak téged, nem a halottak dicsőítenek, nem a sírba leszállók reménykedhetnek hűségedben. Az élő, csak az élő magasztalhat téged, akárcsak én most. Az apák tanítják fiaiknak, hogy te hűséges vagy. Megszabadít engem az ÚR, ezért pengessük a lantot életünk minden napján az ÚR házában.

Ha megtér az ember a bűnéből

- Életet kap
- Isten megerősíti
- Meggyógyul
- Még a keserűség is javára fordul
- Isten a háta mögé veti a bűneit
- Tudja Istent magasztalni
- Tanítani fogja a fiait az Úr útjára
- Megszabadítja az Úr
- Dicsőíti Istent
- Az Úr házában, jelenlétében lakozik

A bűn törvényszerűsége, (Ez. 18,21-27)

Ha az igaz eltér az igazságtól, hűtlenségéért és vétkéért meg fog halni, semmi azelőtti jó cselekedete nem fog megemlíttetni

Ha a bűnös megtér és nem követi el a bűneit, akkor élni fog, nem fog meghalni, semmi azelőtti gonosz cselekedete nem fog megemléttetni.

Isten nem kívánja a bűnös halálát, hanem azt, hogy megtérjen és éljen!

A töredelmes, bűnbánó szív, a megtérés Istent irgalmasságra indítja, még saját kihirdetett ítéletét is kész megmásítani, hogy éljen az ember. Ilyen nagy az Ő szeretete!

Tehát meg lehet változtatni Isten elvégzett akaratát, ítéletét bűnbánat és megtérés által! Legyél kész mindig megtérni, ha a Szentlélek szól hozzád közvetlenül vagy másokon keresztül!

Ismerd meg te is egyre jobban úgy Istent, ahogyan Jónás próféta ismerte!

Tudtam, hogy te kegyelmes és irgalmas Isten vagy, türelmed hosszú, nagy a szereteted, és még a rosszat is megbánod.